

Škola jako centrum celoživotního učení

DANIELA KRAMULOVÁ

Školy vnímáme především jako instituce počátečního vzdělávání. Mnohé střední a vyšší odborné školy jsou však i významnými poskytovateli dalšího vzdělávání, což jim umožňuje školský zákon. Rostoucí význam CŽU se promítl do celostátní Strategie 2020, která stanoví, že všechny školy by se postupně měly stát centry celoživotního učení. I proto je tato oblast jedním ze stěžejních témat krajského akčního plánování.

Nejrozšířenější oblast představuje profesně orientované další vzdělávání (DV) poskytované odbornými školami. Důvody k jeho podpoře nacházíme ve sféře ekonomické i sociální. Kvůli generační obměně pracovníků, změnám provázejícím řadu oborů a nedostatku pracovních sil investují zaměstnavatelé do zvyšování kvalifikace a rekvalifikace nových i stávajících zaměstnanců. A nejen to. Aby si perspektivní pracovníky udržely, nabízejí jim firmy další rozvíjející vzdělávání, případně umožňují získat chybějící kvalifikační osvědčení spolehlivým zaměstnancům, kteří se na určité pozici zapracovali i bez příslušného výučního listu či maturitního vysvědčení.

Doplnění či rozšíření kvalifikace má podobu specializačních, inovačních aj. kurzů, mnohdy připravovaných „na míru“ ve spolupráci s konkrétními zaměstnavateli. Při rekvalifikacích či vykonání zkoušek uznávajících výsledky předchozího učení a získání profesní kvalifikace podle Národní soustavy kvalifikací (NSK) se partnery škol stává rovněž Úřad práce. Neopomenutelnou součástí profesního vzdělávání je povinné další vzdělávání pracovníků určitých profesí, například pedagogů či zdravotníků.

Druhá směna do školních dílen

Nejedna střední odborná škola a střední odborné učiliště disponují moderně vybavenými dílnami, cvičnými automatickými linkami i celými poloprovozy. Je jen logické, že školy i jejich zřizovatelé hledají způsoby, jak je co nejefektivněji využít. Vedle odborné přípravy žáků tak mnohé školy věnují systematickou pozornost rozvíjení DV. Například **Střední odborné učiliště v Domažlicích** uzavřelo spolupráci s firmou Siemens ČR a kromě jiné nabídky DV je certifikovaným partnerem pro školení obsluh CNC strojů. Benefitem pro školu je však i výcvik vlastních učitelů odborného výcviku i strojírenské teorie jako lektorů DV, který je přímo součástí systému školení Siemens AG ve školicím středisku v německém Erlangenu. Vzdělávací kurz je pro učitele školy zdarma.

Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž má vlastní poloprovoz pro výrobu sýrů, stroje na balení potravin dle hygienických norem i školní laboratoře pro chemický nebo mikrobiologický

rozbor potravin. Slouží jejím žákům, studentům kmenové VOŠ, bakalářského oboru Technologie mléka a mléčných výrobků UTB ve Zlíně. Škola je však i autorizovanou osobou pro poskytování kvalifikačního vzdělávání v oborech Mlékař, Sýrař i pro ověřování této profesní kvalifikace. „V minulém roce jsme pořádali čtyři kurzy včetně přezkoušení,“ říká ředitel Ing. Milan Zeman. Z celkového rozsahu 100 hodin se zhruba dvě třetiny uskutečňují právě ve školním poloprovozu. „Frekventanti jsou především farmáři nebo pracovníci malých mlékáren, kteří potřebují získat potřebnou kvalifikaci ať již z důvodu výroby vlastních produktů, nebo jako zaměstnanci. Zájem o tuto formu vzdělávání má stoupající tendenci,“ konstatuje ředitel. Kromě toho škola pořádá i jednorázové certifikované firemní vzdělávání nebo semináře senzorickeho hodnocení potravin. Těch se v rámci povinného profesního vzdělávání účastní například pracovníci mlékáren, pekáren, laboratoří a další pracovníci, kteří mají povinnost pravidelně obnovovat chuťovou a vůňovou paměť, schopnost rozlišovat barevné tóny i rozdíly textury potravin.

Rozsáhlý program celoživotního vzdělávání má **Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola ve Zlíně**. Frekventanti kvalifikačních kurzů jsou zpravidla ze Zlínského či Jihomoravského kraje, ale na čtyřměsíční certifikovaný kurz paliativní péče přijíždějí uchazeči i z Prahy, Ostravy, Brna či Ústí nad Labem. Zájem je o pravidelné jarní a podzimní běhy rekvalifikačních kurzů Sanitář, Řidič vozidla dopravy nemocných a raněných, Pracovník v sociálních službách a Sportovní masáže. „Na podzim 2018 chceme poprvé nabídnout široké veřejnosti školení Rehabilitační prvky v péči o klienta ve zdravotnických a sociálních zařízeních a v domácí péči,“ uvádí Světlana Jančaříková, která ve škole spravuje oblast celoživotního učení (CŽU).

Šance pro „odpadlíky“

V posledních letech mírně narůstá počet žáků, kteří předčasně opouštějí středoškolské vzdělávání. „Samostatnou skupinu tvoří neúspěšní maturanti. Vzhledem ke změnám, které přináší státní maturity, lze předpokládat, že zájem o další vzdělávání prostřednictvím profesních kvalifikací bude na vzestupu,“ domnívá se Mgr. Zdeněk Musil, ředitel **Střední školy obchodní a služeb SČMSD Žďár nad Sázavou**.

„Letos jsme např. realizovali kurzy pro neúspěšné maturantky v oboru Kosmetička a umožnili jim dosáhnout na certifikaci v odbornosti. To jim zajistí zařazení na pracovní trh v oboru, ve kterém se vzdělávaly.“

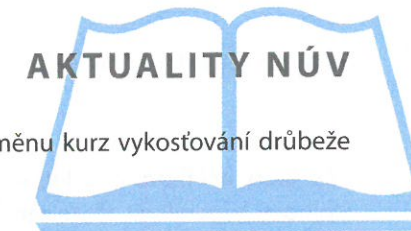
„Někdy žák odejde po roce nebo po dvou,“ doplňuje PaedDr. Ivana Nechvátalová, vedoucí oddělení vzdělávání dospělých, projektů a grantů **Akademie řemesel Praha – Střední školy technické**. „Stačí, že nějaký čas nechodí do školy, nedoplní si učivo, propadá... Zpočátku mu to nevádí, protože se někde „chytne“ jako brigádník. Jenže za pár let dostane rozum, založí rodinu – a najednou si spočítá, že jako vyučený zedník by dostal úplně jinou výplatu než jako přidavač se základním vzděláním. Díky rekvalifikacím se tito lidé vracejí do vzdělávání.“ V jednom školním roce projde rekvalifikačními kurzy AŘ Praha – SŠT stovka lidí. Nechvátalová uvádí: „Devadesát procent z nich jde do závěrečných zkoušek. Naši pedagogové, kteří připravují i žáky v tříletých učebních oborech, dosvědčují, že při stejných závěrečných zkouškách mají uchazeči z rekvalifikačních kurzů častěji vyznamenání a lepší prospěch než žáci denního studia. Jsou ctižadostiví a motivovaní uspět na trhu práce.“

Akademie řemesel, působící jako centrum celoživotního učení, nabízí 19 profesních oborů. Novinkou v její nabídce je vzdělávání kariérových poradců. „Současným trendem je nárůst samoplátců,“ uvádí Ivana Nechvátalová. „Máme kuchaře, kteří se učí být strojnými mechaniky. Mezi zájemci o řemeslné obory přibývá IT specialistů, ekonomů a dalších vysokoškoláků. Nejen proto, že je těmito profesemi trh do značné míry přesycen. Často nám říkají, že je prostě už neuspokojuje pracovat „jen hlavou“, že chtějí hmatatelné výsledky své práce. A tak se učí třeba truhlářem. V posledních dvou letech máme 40 % vysokoškoláků. Někdo se chce řemeslu věnovat jako koníčku, setkáváme se ale i s lidmi, kteří jsou pevně rozhodnutí změnit profesi. Práce s nimi je obohacením i pro naše vyučující a mistry odborného výcviku.“

Také ředitel Musil ze žďárské SŠOS potvrzuje, že se stále častěji setkávají s lidmi po 45. či 50. roce věku, kteří chtějí začít dělat něco úplně nového. Souvislost vidí mimo jiné s roky, jež strávili prací jednostranně orientovanou na výkon. „S ohledem na očekávané změny ve struktuře trhu práce v návaznosti na tzv. revoluci 4.0 je rozvoj profesního vzdělávání dospělých teprve na začátku,“ konstatuje.

Zájmové kurzy na vzestupu

Školy jako centra CŽU mají prostor i pro rozvíjení zájmového vzdělávání. Kurzy mohou vycházet z odborností, jež škola nabízí v počátečním vzdělávání. K populárním patří „zájmová gastronomie“ – catering, příprava nápojů, různé regionální kuchyně. **Střední průmyslová, hotelová a zdravotnická škola Uherské Hradiště** aktuálně nabízí např. výrobu zákusků, dortů a marcipánových figurek, **SŠ gastronomie**

a obchodu ve Zlíně pro změnu kurz vykostování drůbeže a přípravu rolády.

Jako perspektivní cílovou skupinu DV vidí ředitel Zdeněk Musil matky s malými dětmi: „Je třeba jim pomáhat ve výchově dětí a péči o rodinu. Předporodními kurzy se to hemží, ale další vzdělávání v oblasti přípravy dětí pro samostatný život a celoživotní vzdělávání je v plenkách. I proto jsou tyto ženy při hledání informací a zkušeností významně ohroženy závislostí na sociálních sítích.“

Rostoucí demografickou skupinu se zájmem o vzdělávání představují senioři, jak potvrzuje ředitelka **Střední školy informatiky a finančních služeb Plzeň** RNDr. Lenka Holubová. Škola nabízí například úspěšné počítačové kurzy pro seniory, v nichž jako asistenti lektora působí žáci školy. „V našich prvních kurzech byl přítomen pouze lektor, ale ukázalo se, že mnozí účastníci občas potřebují individuální pomoc nebo radu. A tak jsme začali zapojovat žáky,“ vysvětluje. Zpočátku to byl jakýsi úkol navíc za nízkou aktivitu či nesplněné povinnosti v hodině. „Pomáhání seniorům začalo žáky opravdu bavit. O pozici asistenta měli zájem i další, někteří dokonce chtěli vést hodiny sami. Připravovali se pod vedením lektora, stínovali, postupně zkoušeli pod supervizí pracovat sami. V současné době máme v každém z našich sedmi kurzů zhruba čtyři asistenty, z jejichž strany jde o dobrovolnickou činnost, čtyři žáci jsou lektory. S nimi jsme uzavřeli dohodu o provedení práce.“ V rámci ročníkové práce vytvořili žáci-lektori z vlastní iniciativy příručku pro práci s počítačem, podle které se frekventanti kurzů mohou učit i doma. Spolupráci s nejmladší generací si senioři pochvalují a ředitelka Holubová konstatuje, že mezigenerační setkávání je dobrým impulzem pro rozvoj sociálních kompetencí žáků. „Zažívají pocit, že mohou někomu předat to, co umějí, a cítí se užiteční,“ dodává.

Dnešní senioři se často pouštějí do studia cizích jazyků. „Důvodem je cestování a také jejich děti, které žijí v cizině. Z hlediska ostatních kurzů se zajímají téměř o vše. Od pasivního poslechu přednášky se stále raději přiklánějí k aktivitám, v nichž se mohou sami zapojit, řešit úlohy a ve větší míře navazovat sociální kontakty,“ říká ředitel SŠOS Musil. Škola rozšířila své aktivity DV seniorů na univerzitu třetího věku ve spolupráci s VŠ polytechnickou v Jihlavě. „Naše metodika zajišťuje vše potřebné, včetně výletů na konci školního roku. Vzájemně si vypomáháme při propagaci vzdělávacích aktivit,“ vysvětluje ředitel. Ustanovení pozice metodika DV už v době, kdy škola s těmito aktivitami začínala, hodnotí s odstupem let jako správné rozhodnutí, jež umožnilo koordinovat rozrůstající se kurzy, získávat zpětnou vazbu od účastníků a vhodně reagovat na poptávku.

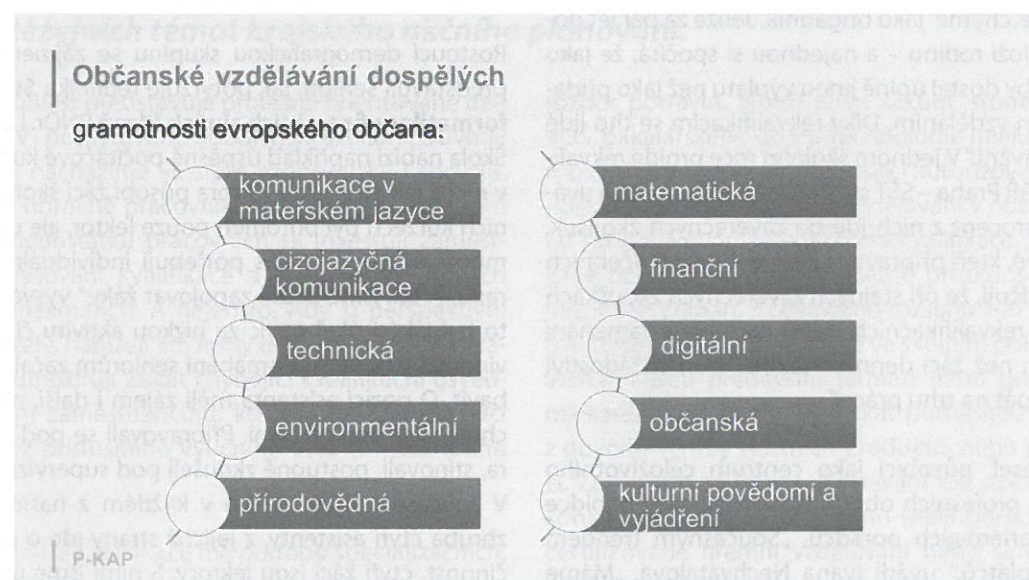
Vedlejší příjem, rozvoj, uspokojení

Součástí programu celoživotního učení zlínské SZŠ a VOŠ je Akademie v Broučkově ulici, nabízející mimo jiné pravidelná

diskusní klubová setkávání. „Klub vede náš vyučující Jan Slovák, který učí filozofii, etiku, angličtinu, dějepis, občanskou výchovu a sociologii, takže záběr diskusních témat je opravdu široký,“ uvádí Světlana Jančaříková.

Lektorský sbor školy jako centra celoživotního učení mohou tvořit vlastní učitelé i externisté. Ředitel Musil se domnívá, že ideální je vzájemná interakce: „Přednosti interakce lektorů vidíme především v jejich pedagogických

schopnostech a citu. Naproti tomu externisté přinášejí velmi potřebný pohled z praxe a je ceněna jejich profesní praktická zkušenost,“ doplňuje. Stručně shrnuje i benefity, jež lektorská činnost pedagogům přináší: „Je to další možnost finančního ohodnocení, ale i příležitost k rozvoji teoretických a praktických odborných schopností pedagogů. Nedílnou součástí motivace je možnost učit někoho, kdo má o vzdělávání zájem, mnohdy na rozdíl od žákovské generace.“

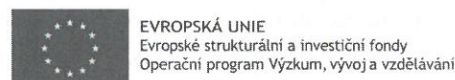
Mezi více než 500 SŠ zapojenými do akčního plánování je i řada gymnázií, která se při zpracování svého školního akčního plánu začala nad aktivitami ČŽU poprvé systematicky zamýšlet. Gymnázia se mohou uplatnit s nabídkou nejrozličnějších oblastí zájmového a občanského vzdělávání, ICT kompetencí, výuky jazyků, kurzů pro seniory aj., při nichž mohou profitovat z oborových kompetencí

vlastních pedagogů. Příležitostí je i DV pedagogických pracovníků.

Pozn. Zpracováno s využitím odborných materiálů garantů rozvoje škol jako center ČŽU v projektu P-KAP PhDr. Jany Bydžovské a Mgr. Petra Paníčka.

PhDr. Daniela Kramulová, projektová publicistka P-KAP, Národní ústav pro vzdělávání

POTŘEBUJETE RADU ODBORNÍKA?

Využijte naši písemnou poradenskou linku. Tato služba je poskytována všem předplatitelům zdarma. Dotazy přijímáme písemnou formou na e-mailu redakcers@rozeniskoly.cz nebo prostřednictvím formuláře na webových stránkách www.otazkyodpovedi.cz Odpověď zpracuje odborník na příslušnou problematiku a zašleme Vám ji zpět.

www.rozeniskoly.cz

Pilotní ověřování nového studijního oboru Kybernetická bezpečnost

VLADIMÍR ŠIMÍČEK

Naše škola je komplexním vzdělávacím zařízením nadregionálního typu, které má již téměř sedmdesátiletou tradici v přípravě na povolání nejen v oblastech informačních a komunikačních technologií a zabezpečení dopravy, ale i v bankovníctví, pojišťovnictví, poštovníctví a logistice. Zaměření vzdělávací nabídky lze označit za jedinečné jak v rámci Jihomoravského kraje, tak v rámci ČR.

Areál školy vyniká svou rozlohou a dispozičním uspořádáním budov areálového typu. Důraz je kladen zejména na kvalitní vybavení školy, vysokou odbornost vyučujících a těsnou spolupráci s odbornou veřejností. Při přípravě na povolání cílíme nejen na teoretické znalosti, ale i na získávání praktických zkušeností a dovedností žáky. Nadání a talentovaní žáci jsou podporováni v rámci povinné, stejně jako mimoškolní činnosti s využitím rozvojových a mezinárodních programů. To následně zaručuje zcela bezproblémové uplatnění absolventů studia na SŠ Čichnova na trhu práce, případně jejich bezproblémové další studium. Škola sleduje trendy jak v ČR, tak ve světě. Proto se též angažuje na poli kybernetické bezpečnosti (KB). Je výkonným partnerem Sektorové dohody pro kybernetickou bezpečnost (SD KB) a spolupodílela se na vzniku nového vzdělávacího programu Kybernetická bezpečnost, který je v současné době ověřován v jedné ze dvou prvních škol v ČR.

Škola má ve vzdělávací nabídce zařazen jednoletý pomaturitní studijní obor Management kybernetické bezpečnosti a připravuje další, čtyřletý program Bezpečnost dat ve veřejné správě. Své expertní znalosti hodlá škola i nadále prohlubovat (spolupracuje s akademickou i komerční sférou) a poskytovat je i ostatním SŠ v rámci kraje i ČR. Tím naplní cíle SD KB, stejně jako funkci Junior centra excelence KB (JCE KB), kterým se hodlá stát.

Aktivity SŠ Čichnova se nebudou realizovat pouze v teoretické rovině. Znalosti a zkušenosti budou otestovány a apliková-

ny v reálném prostředí školy při pilotním ověřování opatření v souladu s legislativou ke KB a následně při vytváření metodiky pro implementaci KB v prostředí středních škol v rámci ČR. Reálné situace bude možné simulovat, testovat a procvičovat v kybernetické laboratoři (CYLAB). Cílem školy je nejen zajistit kvalitně vzdělané pracovníky, kteří chybí na našem trhu práce, ale i identifikovat žáky s nadprůměrným zájmem nebo nadáním pro obor ICT či Kybernetická bezpečnost.

Pro aktuální i budoucí potřeby studijního oboru Kybernetická bezpečnost byly identifikovány následující směry rozvoje SŠ Čichnova v rámci funkce Junior centra excelence pro kybernetickou bezpečnost:

- Směr Evangelizace a vzdělávání (EDU – Education).** Zaměřuje se na inovaci učebních osnov pro žáky, ale zahrnuje i konání seminářů, kurzů a videokonferencí pro žáky a pedagogické pracovníky středních škol. Rozvoj vzdělávání v této oblasti bude reflektovat moderní způsoby výuky a apelovat na získávání praktických dovedností, a to i u pedagogických pracovníků.
- Směr Kooperace s externími subjekty (COOP – Cooperation).** Zaměřuje se na propojení střední školy s akademickou sférou (za účelem sdílení znalostí a zkušeností a pro integraci nadaných žáků v jejich následném studiu oborů vyšších škol) a s komerčním sektorem (ke sdílení znalostí a zkušeností a integraci žáků v pracovním procesu).

